

Ministerie van Landbouw, Visserij,
Voedselzekerheid en Natuur

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

De Voorzitter van de Eerste Kamer
der Staten-Generaal
Kazernestraat 52
2514 CV DEN HAAG

**Directie Strategie, Kennis en
Innovatie**

Bezoekadres

Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

Postadres

Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Overheidsidentificatienr

00000001858272854000

T 070 379 8911 (algemeen)

F 070 378 6100 (algemeen)

www.rijksoverheid.nl/lvvn

Datum 24 april 2026
Betreft Beleidsbrief LVVN

Ons kenmerk

SKI / 105796258

Bijlage(n)

1

Geachte Voorzitter,

In het coalitieakkoord hebben drie partijen - D66, VVD en CDA - afspraken gemaakt over de maatregelen die nodig zijn om Nederland weer vooruit te krijgen. Beleidsbrieven zoals deze zijn daar een nadere uitwerking van, op specifieke beleidsonderwerpen. Dat laat onverlet dat de opgaven waar dit kabinet voor staat vragen om één overheid die duidelijk kiest, samenwerkt en levert. In gezamenlijkheid. Alleen door samen te werken kunnen we resultaten boeken waar mensen op rekenen. Daar is de inzet van de volledige Rijksdienst, de medeoverheden en de publieke dienstverleners keihard bij nodig. Hierbij hecht dit kabinet veel waarde aan de samenwerking met de Tweede en Eerste Kamer, medeoverheden en maatschappelijke organisaties.

In deze beleidsbrief vindt u onze prioriteiten en een tijdlijn voor de aanpak van de opgaven waar we voor staan.

De opgave

Het kabinet gaat werken aan natuurherstel en daarmee aan een duurzame en weerbare voedselproductie en ruimte voor ondernemerschap. Wij geloven in het vakmanschap en de innovatiekracht van de Nederlandse agrarische sector en in de energie in de maatschappij om deze uitdaging aan te gaan. Als kabinet willen we die energie benutten en ondersteunen en willen we stappen zetten om belangrijke vraagstukken op te lossen.

Nederland moet van het stikstofsloot af. Natuurherstel is daarbij de enige weg vooruit. Om dit te realiseren heeft het kabinet de Taskforce Landbouw, Natuur en Stikstof in het leven geroepen om doorbraken te bereiken.

Daarnaast zet het kabinet in op een brede aanpak, met perspectief voor boeren, tuinders en vissers, het zorgen voor een sterke natuur en een sociaaleconomisch vitaal platteland. Hierbij heeft het kabinet aandacht voor mondiale ontwikkelingen op het gebied van voedselzekerheid en voor innovatie. Een inzet op innovatie kan zowel onze internationale concurrentiepositie verbeteren als zorgen dat schone groei mogelijk is.

Het kabinet wil werken aan een goede balans tussen deze opgaven. De belangrijkste vragen die we ons stellen: in wat voor land willen wij wonen, welke waarden vinden we belangrijk en hoe wegen we die tegen elkaar af? Hoeveel

ruimte geven we in dit land aan de natuur, welke vormen van landbouw passen daarin en welke niet?

Provincies hebben de afgelopen jaren gewerkt aan de opgaven in het landelijk gebied en hebben daar deels verschillende wegen in bewandeld. Deels sluiten die aan op het gebiedseigen karakter van de opgaven. Maar het kabinet heeft ook oog voor het belang van een gelijk speelveld. Bij de besluiten van de Taskforce zal het kabinet als vertrekpunt nemen dat ondernemers in vergelijkbare omstandigheden zoveel mogelijk met vergelijkbare regels te maken krijgen. Waar we op dit punt knelpunten zien ontstaan pakken we dit actief op door in gesprek te gaan met provincies.

De aanpak Landbouw, Natuur en Stikstof

De Taskforce Landbouw, Natuur en Stikstof staat voor de opdracht om duidelijke keuzes te maken voor een sterke en toekomstbestendige agrarische sector en het structureel verbeteren van de natuur en het landelijk gebied. Dit is nodig om stapsgewijs en per gebied de vergunningverlening weer los te trekken, en om invulling te geven aan de Vogel- en Habitatrichtlijn. Het kabinet heeft hier duidelijke doelen voor gesteld, concrete maatregelen aangekondigd en € 20 miljard vrijgemaakt voor de periode tot en met 2035. Het kabinet kiest ervoor om de verschillende opgaven in onderlinge samenhang en synergie met elkaar te realiseren. De Taskforce werkt daarbij nauw samen met andere ministeries en overheden.

Over de aanpak en doelen van de Taskforce Landbouw, Natuur en Stikstof heeft uw Kamer op 27 maart een brief ontvangen¹. De aanpak richt zich op de opgaven voor natuur en stikstof in samenhang met de opgaven voor klimaat, water, gewasbeschermingsmiddelen en dierwaardigheid. Ook richt de aanpak zich op de stappen naar een toekomstbestendige landbouw en het behoud en de versterking van de sociale en economische vitaliteit van het landelijk gebied. Het kabinet werkt de aanpak uit langs de volgende zeven pijlers:

Pijler 1 betreft 'generieke stikstofemissiereductie' in landbouw, industrie en mobiliteit, waarbinnen wordt gewerkt aan een pakket maatregelen om boeren duidelijkheid te geven en een vitale landbouwsector vorm te geven. Dit gaat onder meer over de bedrijfsspecifieke emissienormen voor ammoniak- en broeikasgasemissies, de grondgebondenheidsnorm, de vrijwillige beëindigingsregelingen, het verbreden en verbeteren van het stelsel van productierechten, de afoming van productierechten bij verhandeling en de inzet die nodig is voor industrie en mobiliteit.

Naast een generieke inzet bestaat er ook een 'gebiedsgerichte inzet' (pijler 2), waar de invulling van de zoneringsaanpak en de prioritaire gebieden onderdeel van zijn. Er wordt gewerkt aan de beleidsmatige invulling van de zoneringsaanpak, waaronder keuze voor gebieden, breedte van de zones, hoofdlijnen van de regels en de beoogde datum van inwerkingtreding. De

¹ Kamerstuk 36800-XIV, nr. 80.

ruimtelijke invulling rondom kwetsbare Natura 2000-gebieden zal ook worden opgenomen in de definitieve Nota Ruimte.

In een aantal gebieden met urgente opgaven werkt het kabinet samen met medeoverheden aan een snelle en sterke uitvoering. Dit zijn de Veluwe, Peel, Groene Hart, Hart van het Noorden en Noordwest Overijssel. Daarnaast zet het kabinet de aanpak in economische clusters, waaronder Brainport Eindhoven en de Haven van Rotterdam, voort.

De pijler 3 'natuurbehoud en -verbetering' is gericht op een gezonde, veerkrachtige en diverse natuur, die nodig is voor de economie en onze samenleving, waarvan we nu en in de toekomst kunnen genieten. Deze derde pijler bevat onder meer het afronden en indienen van het ontwerp-Natuurplan bij de Europese Commissie en het optimaliseren van het huidige Natuurpact in gesprek met provincies.

Onder pijler 4 'vergunningverlening en juridische agenda' wordt gewerkt aan het onderbouwen van additionaliteit en de voorbereiding om zo snel mogelijk, bij een gebleken en geborgd reductiepakket, een juridisch houdbare rekenkundige ondergrens in te voeren en aan het wettelijk vastleggen van de emissiedoelen ter vervanging van de KDW-gebaseerde stikstofdoelen. Tegelijkertijd werken wij aan een gedragen oplossing voor het mogelijk maken van vergunningverlening van verduurzamingsactiviteiten en een opvolger van het legalisatieprogramma PAS-melders (zie passage *PAS-melders en interimmers*).

Landbouwbedrijven worden gevraagd grote aanpassingen door te voeren in hun bedrijfsvoering. Daarom is de inzet onder pijler 5 'een toekomstbestendige landbouwsector' een faciliterend en stimulerend pakket om boeren te ondersteunen bij (innovatieve) verduurzaming en omschakeling naar minder intensieve of meer natuur-inclusieve landbouw.

Naast ondersteuning voor individuele boeren ziet het kabinet aandacht voor sociaaleconomische aspecten en de vitaliteit van het platteland als essentieel onderdeel van het beleid om landbouw en natuur in evenwicht te brengen en de vergunningenproblematiek op te lossen. Het kabinet werkt dit uit onder pijler 6 'een sociaal en economisch vitaal platteland'.

De pijler 'klimaat, water, gewasbeschermingsmiddelen en dierwaardigheid' (pijler 7) richt zich op de opgaven die nauw samenhangen met stikstofreductie en natuurverbetering. Hierbinnen wordt bijvoorbeeld naar het aanbieden de ontwerp-AMvB Dierwaardige Veehouderij toe gewerkt, voor behandeling in de Tweede Kamer. Ook het convenant gewasbeschermingsmiddelen en de uitwerking van de normering gericht op de inzet van methaanremmers in veevoer zijn onderdeel van deze pijler.

Voor de zomer ontvangt uw Kamer de verdere uitwerking van de aanpak.

In het wetgevingsoverzicht in de bijlage is voor alle pijlers opgenomen welke juridische trajecten zijn voorzien. Over enkele wetgevingsvoornemens moet nog een besluit worden genomen. De planning hiervan is dan ook mede afhankelijk van beleidsmatige en politieke keuzes die wij grotendeels in 2026 nemen.

PAS-melders en interimmers

De afgelopen tijd hebben we gewerkt aan de opvolger van het legalisatieprogramma PAS-melders. Dit programma is op 17 april aan uw Kamer aangeboden². Parallel is de internetconsultatie gestart. In dit programma staan de oplossingsrichtingen, instrumenten en maatregelen die we willen aanbieden om PAS-melders weer in een legale situatie te brengen. Hierbij wordt voortgeborduurd op de maatwerkaanpak PAS-melders. In dit programma zal ook een eerste schets worden gegeven van hoe voor een legale status gezorgd kan worden voor ondernemers die door een onrechtmatige overheidshandeling zonder toereikende Natura 2000-activiteit toestemming opereren vanuit de opdracht in artikel 22.21a³. Ook hiervoor staat de overheid namelijk aan de lat. Deze ondernemers worden ook geconfronteerd met handhavingsverzoeken en ervaren problemen bij bedrijfsovername. Daarom zal voor deze groep ondernemers een verdere verkenning nodig zijn om deze opgave beter in beeld te krijgen en te kijken hoe de opgave kan worden uitgevoerd. In het coalitieakkoord is tevens opgenomen dat het pakket waar de Taskforce mee zal komen ook ruimte biedt om interimmers te kunnen legaliseren. Deze opgave zal het kabinet buiten de bandbreedte van het PAS-programma oppakken. Ook hiervoor zal een verkenning worden gestart om een eerste inschatting te maken van hoe groot de groep interimmers is en op welke manier oplossingen kunnen worden geboden aan interimmers.

Het kabinet wil ook stappen zetten op een aantal andere onderwerpen uit het Coalitieakkoord of onderwerpen waarover wij de komende periode nadere informatie aan u willen sturen. Deze onderwerpen worden hieronder toegelicht.

Een toekomstbestendig voedselsysteem

Voedselzekerheid

De voedselzekerheid in Nederland is groot. Door geopolitieke spanningen en conflicten en door klimaatverandering en extremer weer komen er steeds meer risico's, zoals verstoring van de aanvoer van belangrijke grondstoffen voor de voedselvoorziening en tegenvallende oogsten. Daarom is het belangrijk de weerbaarheid van het voedselsysteem te waarborgen en zo mogelijk te vergroten. Onze inzet zullen we neerleggen in een strategische agenda voedselzekerheid gericht op het borgen van voldoende, veilig en voedszaam voedsel voor alle Nederlanders. In deze strategische agenda zullen we ingaan op de huidige situatie op het gebied van voedselzekerheid in Nederland en Europa. Vervolgens gaan we in op hoe Nederland minder kwetsbaar kan worden voor schokken door in te blijven zetten op een robuuste en innovatieve voedselketen in Nederland, op diversificatie van import- en exportstromen en op een robuust voedselsysteem in het geval van een acute crisis. Wij vinden het daarbij belangrijk om snel van start te gaan maar dit zorgvuldig te doen in een proces waarin het bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties betrokken worden. Voor de zomer zal de staatssecretaris van LVVN de Kamer informeren over de bouwstenen en de aanpak om te komen tot de strategische agenda voor voedselzekerheid.

² Kamerstuk 35 334, nr. 443,

³ Artikel 22.21a van de Omgevingswet bevat de opdracht om in de opvolger van het legalisatieprogramma PAS-melders te omschrijven hoe andere projecten die door onrechtmatig overheidshandelen zonder toereikende Natura 2000-activiteit toestemming opereren in een legale situatie kunnen komen.

Dierenwelzijn en diergezondheid

De maatschappelijke zorgen rond dierenwelzijn vragen zowel van de sector als van consumenten stappen om tot een dierwaardige veehouderij te komen. In de Taskforce Stikstof, Natuur en Landbouw werken wij daarom aan een AMvB dierwaardige veehouderij. Maar onze inzet is breder. Het ministerie heeft medeverantwoordelijkheid voor het welzijn van álle gehouden dieren, en richt zich op ambitieus beleid om ook dierenwelzijn buiten de veehouderij te verbeteren. Ook richten we ons op de Transitie Proefdiervrije Innovatie.

Onze inzet ten aanzien van het welzijn van dieren in de veehouderij is verwoord in de brief over dierenwelzijn die uw Kamer op 16 april heeft ontvangen⁴. Over onze inzet ten aanzien van dieren buiten de veehouderij wordt u geïnformeerd rond de zomer, voorafgaand aan een debat over dit onderwerp.

Een toekomstbestendig voedselsysteem en een dierwaardige veehouderij vragen daarnaast om een stevige inzet op diergezondheid, goede en toegankelijke diergeneeskundige zorg, monitoring en bestrijding van dierziekten en zoönose. Het kabinet werkt in 2026 aan de volgende stap richting grootschalige vaccinatie tegen vogelgriep en aan versterking van de veterinaire beroepsgroep en de markt voor diergeneeskundige zorg. Voor de zomer van 2026 reageert het kabinet op de uitkomsten van het marktonderzoek van de Autoriteit Consument en Markt (ACM) naar de diergeneeskundige zorg en komt met een aanpak ter versterking van de veterinaire beroepsgroep en diergeneeskundige zorg in Nederland.

Visserij en aquacultuur

Het kabinet zet in op een duurzame en toekomstbestendige visserij door middel van sociale en technische innovaties. De hoge brandstofkosten als gevolg van de crisis in het Midden-Oosten tonen de noodzaak om in te zetten op het toekomstbestendig maken van de visserijvloot door middel van innovatie en het verbeteren van de energie-efficiëntie. Dit doen we in samenwerking met andere Noordzeelanden en Europese partners, waarbij wordt ingezet op proportionele, uitvoerbare en handhaafbare Europese wet- en regelgeving die zoveel mogelijk aansluit bij de Nederlandse situatie. De inzet op innovatie en verduurzaming van de visserij en aquacultuur wordt de komende twee jaar ondersteund met middelen uit het Europese fonds en uit nationale middelen via diverse subsidieregelingen zoals regelingen om de energie-efficiëntie van vaartuigen te verhogen, investeringen in controlemaatregelen en het ondersteunen van innovatieve projecten.

Samen met sectorvertegenwoordigers, gemeenten en provincies en natuurorganisaties werken wij aan een Uitvoeringsagenda voor de Visie op voedsel uit zee en grote wateren⁵. Deze agenda bevat concrete acties van alle deelnemende partijen om de visie te realiseren: een robuuste sector die regionaal, gezond en duurzaam voedsel produceert en een goede boterham verdient binnen de draagkracht van het ecosysteem. Het streven is om de agenda dit voorjaar als gezamenlijk product aan de Tweede Kamer aan te bieden.

⁴ Kamerbrief Naar een beter dierenwelzijn in de veehouderij, 16 april 2026,
<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2026/04/16/naareenbeterdierenwelzijnindeveehouderij>

⁵ Kamerstuk 21 501-32, nr. 1624.

Voor de Waddenzee, Noordzeekustzone en andere gebieden waar garnalenvissers actief zijn, werkt LVVN met betrokken partijen aan een toekomstvisie. Op verzoek van de sector is een vrijwillige saneringsregeling opgesteld. Het kabinet verkent hoe flankerend beleid ingezet kan worden om de impact voor visserijgemeenschappen te mitigeren en garnalenvissers die blijven vissen te ondersteunen.

Ook voor de schaal-, schelp en zeewierkweek ontwikkelen wij beleid. De randvoorwaarden voor de verdere opschaling van zeewierkweek werken wij de komende periode uit in een specifiek beleidskader. Dit ontvangt uw Kamer voor het einde van dit kalenderjaar. Tevens verkennen wij de mogelijkheden voor viskweek in gesloten circulatiesystemen.

Natuurbeheer, -behoud en -verbetering

Natuur in Nederland is onmisbaar: ze zorgt voor schoon drinkwater, goede landbouwgrond, voldoende water, schone lucht, waterberging, landschapskwaliteit, verkoeling in de stad, waarmee ze bijdraagt aan onze economie, welzijn, gezondheid, recreatie, toerisme en leefbaarheid. Tegelijkertijd staat de Nederlandse natuur onder druk door droogte, versnippering van natuurgebieden, stikstof, vervuild water en andere drukfactoren.

Sinds 18 augustus 2024 is de Europese Natuurherstelverordening (NHV) van kracht. De NHV bevat verplichtingen voor herstel van ecosystemen op land, aan de kust, in zoet water, bos, landbouwgebieden, rivieren, steden en in de zee. Ook zijn er specifieke doelstellingen voor bijen en andere bestuivers. In mei informeren wij u over de voortgang van de implementatie hiervan. Europese lidstaten moeten uiterlijk 1 september 2026 een Ontwerp-Natuurplan indienen bij de Europese Commissie. Deze zomer delen wij het Ontwerp Natuurplan met uw Kamer. Een definitief Natuurplan moet uiterlijk op 1 september 2027 worden ingediend. We streven ernaar om dan ook de uitvoeringswetgeving en bestuurlijke afspraken rond te hebben, zodat we effectief aan de slag kunnen. Voorzien wordt om definitieve bestuurlijke afspraken samen te laten lopen met de nieuwe afspraken in het kader van het Natuurpact voor na 2027.

Invasieve exoten

Invasieve exoten vormen een belangrijke drukfactor voor de biodiversiteit in ons land. In het landelijk aanvalsplan dat uw Kamer in januari 2026 ontving ligt de focus op het treffen van voorzorgsmaatregelen zodat invasieve exoten Nederland niet binnenkomen, zich niet kunnen vestigen en niet verder verspreiden⁶. Dit jaar gaan Rijk en provincies aan de slag met het verkennen van handelsverboden voor een aantal specifiek 'Nederlandse exoten', het verstevigen van de wetenschappelijke kennisbasis, meer inzet op vroege uitschakeling, vergroten van de bewustwording en het verbeteren van de informatievoorziening. Voor een vervolg van de inzet na 2026, waaronder een gebiedsgerichte inzet tegen wijdverspreide invasieve exoten in natuurgebieden spelen provincies een belangrijke rol.

⁶ Kamerstuk 26 407, nr. 162.

Wolven

De maatschappelijke aandacht voor wolven is groot. Het wolvenbeleid richt zich op vier sporen. Ten eerste het zoveel mogelijk voorkomen van incidenten door voorlichting via het Landelijk Informatiepunt Wolven en via het landelijk initiatief veebescherming. Ten tweede stelt het kabinet voor de zomer regelgeving (AMvB) op waarmee het verjagen van wolven voor veehouders eenvoudiger wordt en beheer op lange termijn mogelijk gemaakt kan worden. Ten derde werken wij voor de zomer aan regelgeving (AMvB) voor een betere aanpak van probleemwolven die incidenten met mensen en huisdieren veroorzaken. Het vierde spoor richt zich op een gunstige staat van instandhouding op langere termijn. Dit is nodig vanuit natuurregelgeving, maar ook om in de toekomst de wolf te kunnen beheren. Hiervoor zoeken wij samenwerking met buurlanden met wie wij onze wolvenpopulatie delen, zodat wij de gedeelde populatie gezamenlijk kunnen definiëren.

Grutto

Het gaat al lang niet goed met de grutto en andere boerenlandvogels, ondanks de grote inspanningen die de afgelopen 50 jaar zijn gedaan, vooral met het agrarisch natuurbeheer. Met de NHV is er vanuit Europa extra aandacht gekomen hiervoor. De Europese Commissie heeft Nederland daarnaast in gebreke gesteld ten aanzien van de grutto, die beschermd is door de Vogelrichtlijn. De urgentie om de gruttipopulatie te herstellen is groot.

In december 2025 is de Intentieverklaring Aanvalsplan Grutto door LVVN en alle twaalf provincies ondertekend. Het kabinet werkt de Intentieverklaring met de provincies uit in een gezamenlijk Afsprakenkader. Het agrarisch natuurbeheer vormt daarin een essentieel onderdeel. Maar ook natuurbeheer vanuit het Subsidiestelsel Natuur en Landschap (SNL), predatiebeheer, waterbeheer, ruimtelijke ordening en grondbeleid zijn belangrijke onderdelen van het Aanvalsplan Grutto. De noodzakelijke maatregelen voor de grutto worden in de gebieden van Aanvalsplan Grutto met voorrang, in samenhang, versneld en geborgd uitgevoerd. Het afsprakenkader maakt dat concreet. Het Afsprakenkader wordt in juni ondertekend.

Caribisch Nederland

Voor Caribisch Nederland heeft uw Kamer op 8 juli 2025 de eerste fase van het Natuur en Milieu Beleidsplan Caribisch Nederland 2020-2030 (NMBP) ontvangen, samen met de Staat van de Natuur. Het kabinet zet het NMBP voort. Per Voorjaarsnota heeft het kabinet eveneens € 7,5 miljoen vrijgemaakt ten behoeve van de natuur in Caribisch Nederland.

In januari 2026 heeft de rechter de Staat in het ongelijk gesteld in de procedure van Greenpeace tegen de Staat over de (gevolgen van) klimaatverandering op Bonaire. In de uitspraak heeft de rechtbank het gebrek aan financiering voor het NMBP negatief meegewogen in het oordeel. Uw Kamer ontvangt in het najaar 2026 een brief waarin de invulling van het NMBP voor de komende vier jaar wordt geschetst, rekening houdend met het vonnis van de rechtbank inzake klimaatadaptatie op Bonaire.

Hierin werken we nauw samen met de minister van KGG en van IenW, die de coördinerende verantwoordelijkheid voor klimaatmitigatie en -adaptatie hebben. In samenwerking met BZK-Koninkrijksrelaties is LVVN actief betrokken bij de

besteding van de middelen voor voedselzekerheid in Caribisch Nederland en de landen in het Koninkrijk.

Een sociaal en economisch vitaal platteland

Een goede kwaliteit van de natuur en van ons cultuurlandschap en het versterken van de sociale en economische vitaliteit zijn van belang om de kwaliteit van leven, wonen en werken te waarborgen. Het kabinet ziet dit als essentieel onderdeel van het beleid om landbouw en natuur in evenwicht te brengen en de vergunningenproblematiek op te lossen. Dit is daarom onderdeel van de scope van de taskforce. Aanvullend zet het kabinet in op een aantal andere voorwaarden voor een vitaal platteland. De basis hiervoor wordt gelegd in de Nota Ruimte die later dit jaar uitkomt.

Bedrijfsopvolging en generatievernieuwing

Voor een sterke landbouw en een sociaaleconomisch vitaal platteland zijn jonge landbouwers en zij-instromers onmisbaar. Zij houden niet alleen de sector innovatief en draaiend, maar zorgen ook voor leven en dynamiek in onze landelijke gebieden. Investeren in hun toekomst is dan ook een investering in de kracht van Nederland als geheel. In het coalitieakkoord kiezen we duidelijk om de jonge landbouwers en tuinders te ondersteunen en daarmee de vergrijzing in de landbouw tegen te gaan. Dit is nodig: in 2025 werd slechts 8% van onze boerderijen beheerd door boeren jonger dan 40 jaar. Zonder een doorlopende instroom van nieuwe generaties staat de continuïteit van onze landbouwsector onder grote druk.

Uw Kamer wordt via de structurele communicatie over het GLB geïnformeerd over de ontwikkelingen rond de subsidie Vestigingssteun voor jonge landbouwers en de subsidie Generatievernieuwing in de landbouw. De laatstgenoemde gaat op 19 mei 2026 van start. Ook informeren wij u over de ontwikkeling van de nationale strategie voor generatievernieuwing in de landbouw. Daarnaast monitoren we het lopende programma '*Voor de volgende generatie*', zetten we praktijkgericht onderzoek naar bedrijfsopvolging voort en verkennen we hoe het Investeringsfonds duurzame landbouw of andere fondsen jonge boeren bij bedrijfsovername kunnen helpen.

Ruimte voor ondernemers

Het kabinet wil ondernemers meer ruimte geven door het beperken van onnodige regeldruk en administratieve lasten. Hierbij willen we wet- en regelgeving aanpassen daar waar dat kan, en bijvoorbeeld inzetten op een *high trust, high penalty* systeem, waarbij ondernemers die zich aan de regels houden vertrouwen krijgen en daar waar het mis gaat hard wordt ingegrepen. LVVN doet mee met het Rijksbrede actieprogramma *Minder Druk met Regels*. Via dit kanaal zullen we uw Kamer ook informeren over de voortgang bij LVVN als het gaat om het verminderen van regeldruk.

Pacht

Zoals uw Kamer weet, is er een brede maatschappelijke wens om de pachtwetgeving te moderniseren om zo de verhoudingen te verbeteren en de verduurzaming van de landbouw te ondersteunen. Dit heeft ook geresulteerd in de initiatiefnota '*De wijsheid in pacht*' van uw Kamer in 2025. Voor het conceptwetsvoorstel van de pachtregelgeving is van 15 december 2025 tot 9

februari 2026 in een internetconsultatie geweest. Mijn ambtsvoorganger heeft aan uw Kamer de verwachting uitgesproken⁷ dat het wetsvoorstel in het tweede kwartaal voor advies aan de Raad van State zou kunnen worden aangeboden en rond de zomer van 2026 bij uw Kamer zou kunnen worden ingediend. Uit de vele reacties blijkt waardering voor de beoogde herziening, zoals de inzet op meer langjarige pacht en het vergemakkelijken van duurzaamheids-afspraken. Tegelijk geven de reacties aanleiding voor verdieping van de overwegingen, bijvoorbeeld ten aanzien van uitvoering, gevolgen voor andere wet- en regelgeving of verdere uitwerking van lagere regelgeving. De complexiteit vraagt zorgvuldigheid en daarmee ook tijd. Wij verwachten daarom dat we het wetsvoorstel rond de zomer aan de Raad van State kunnen voorleggen. Dat betekent dat het wetsvoorstel op zijn vroegst eind van dit jaar bij uw Kamer kan worden ingediend.

Kennis en innovatie

Er liggen veel kansen om met innovaties te werken aan een toekomstbestendige voedselvoorziening, aan voedselzekerheid, aan groei en aan het oplossen van de maatschappelijke opgaven rondom natuur, water, klimaat en dierwaardigheid. Voor het zomerreces informeren wij uw Kamer over een brede innovatieagenda. De volgende zaken kunnen deel zijn van die agenda: AI, drones, groen gas, sensortechnologie, robotisering, biotechnologie/genetica, kweekvlees/innovatieve fermentatie en innovaties voor een toekomstbestendige visserij. Om innovaties van de grond te krijgen is samenwerking tussen publieke organisaties, private organisaties en kennisinstellingen essentieel. Bij de uitwerking van de innovatieagenda wordt tevens onderzocht op welke manier privaat kapitaal betrokken kan worden zodat ook de impact van de publieke middelen verder verhoogd wordt. Samen met het bedrijfsleven werken we nationaal én internationaal aan het verstevigen van de koploperspositie op het gebied van kennis en innovatie en versterken we de concurrentiekracht en het verdienvermogen.

Inzet in EU- verband

Uit het voorgaande blijkt dat de ambities van LVVN op nationaal niveau vragen om duidelijke en betrouwbare beleidskeuzes. Tegelijkertijd speelt de Europese Unie (EU) op vrijwel alle beleidsterreinen van LVVN een belangrijke rol. Veel beleid op het gebied van landbouw, visserij en natuur komt via Europese wet- en regelgeving tot stand. De samenwerking met de Europese Commissie (hierna: Commissie) en EU-lidstaten is daarmee van groot belang voor LVVN. Het kabinet wil een constructieve en leidende rol spelen in de EU door voorstellen proactief naar voren te brengen, waarbij nadruk ligt op het gezamenlijk komen tot toekomstbestendige oplossingen en duidelijke keuzes voor de natuur en de agrarische en visserijsectoren.

Op onderwerpen zoals stikstof en de grutto heeft Nederland ook in EU-verband huiswerk te doen. Op andere onderwerpen, zoals innovatie, dierenwelzijn en ruimte voor ondernemers, heeft Nederland juist veel te bieden. In onze eerste gesprekken met de relevante Eurocommissarissen en enkele collega-ministers uit

⁷ Kamerstuk 27 924, nr. 102.

andere EU-lidstaten werd al snel duidelijk dat we elkaar over en weer nodig hebben en van elkaar kunnen leren.

Ons kenmerk
SKI / 105796258

Over de gehele LVVN EU-inzet wordt uw Kamer dit voorjaar geïnformeerd via een Kamerbrief. Deze brief schetst de prioriteiten en uitgangspunten die de komende tijd leidend zijn voor de inzet van LVVN in de EU. Daarnaast informeert het kabinet de Kamer volgens de staande EU-informatieafspraken doorlopend over de wetgevingsvoorstellen van de Commissie en het bijbehorende kabinetsstandpunt via de BNC-fiches.

Voor het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) wordt momenteel onderhandeld over de teksten van de nieuwe verordening. Naar verwachting lopen deze onderhandelingen door tot in 2027. Uw Kamer wordt geïnformeerd over de hoofdlijnen, inzet voor en voortgang van de onderhandelingen.

Ter afsluiting

Met deze brief hebben wij u inzicht gegeven in de eerste stappen die wij zetten. We staan voor grote opgaven waarbij we een balans zoeken tussen economie, natuur en sociaal perspectief, om zo onszelf en de generaties na ons een aantrekkelijk perspectief te kunnen bieden. Alleen met de gezamenlijke inzet en kennis van medeoverheden, boeren, tuinders en vissers, en van ketenpartijen, natuurbeheerders en – organisaties, het bredere bedrijfsleven en lokale initiatieven is het mogelijk om daarin verder te komen. Wij kijken er naar uit om de komende tijd met u in gesprek te gaan, samen te werken en ons in te zetten voor deze opgaven.

Jaimi van Essen
Minister van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur

Silvio P.A. Erkens
Staatssecretaris van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur

Wetgevingsagenda beleidsprioriteiten LVVN

Deze wetgevingsagenda bevat wetgevingsvoornemens (wetsvoorstellen en AMvB's¹) op het terrein van LVVN die voortvloeien uit:

- de samenhangende aanpak landbouw, natuur en stikstof,
- de implementatie van Europese en internationale regelgeving,
- andere beleidsprioriteiten van LVVN die in deze brief zijn opgenomen.

Over diverse wetgevingsvoornemens dient nog besluitvorming plaats te vinden. Dat geldt in ieder geval voor de wetgevingsvoornemens die voortvloeien uit de samenhangende aanpak landbouw, natuur en stikstof. De uitwerking en planning van de wet- en regelgeving is dan ook mede afhankelijk van de – grotendeels in 2026 – te maken beleids- en politieke keuzes. Dan zal preciezer duidelijk worden welke wetgeving en planning² wordt voorzien. Bij brief van 21 januari 2026 is uw Kamer geïnformeerd over de indicatieve planning van de wetgeving op het gebied van LVVN in 2026.³ Die zal worden betrokken bij de verdere uitwerking van de beleidsprioriteiten. Vervolgens zal de wetgevingsagenda worden aangevuld en geactualiseerd.

1. Samenhangende aanpak landbouw, natuur en stikstof

Onderwerp	Strekking wet- en regelgeving	Planning internetconsultatie en aanbieding TK ⁴
Wetsvoorstellen		
Generieke stikstofreductie (pijler 1)		
Mestproductie-rechten	Verbreden en uitbreiden stelsel van productierechten en de mogelijkheid van een generieke korting voor stikstofdoelen in 2035 - Wijzigingswet	2027 - Internetconsultatie 2027 - Indienen wetsvoorstel

¹ Dit betreft algemene maatregelen van bestuur (AMvB's) waarop een zgn. voorhangprocedure van toepassing is (waarbij het ontwerp van de AMvB aan de Eerste en de Tweede Kamer wordt gezonden voordat het ontwerp voor advies wordt voorgelegd aan de Afdeling advisering van de Raad van State).

² Daarbij zal ook worden bezien welke periode nodig is voor een goede in- en uitvoering.

³ Kamerstukken II 2025/26, 36800 XIV, nr. 14 (bijlage).

⁴ Dit betreft indicatieve planningen. Deze zijn afhankelijk van de – grotendeels in 2026 – te maken beleids- en politieke keuzes, die voor de samenhangende aanpak landbouw, natuur en stikstof worden voorbereid door de daarvoor ingestelde ministeriële taskforce.

Bedrijfsspecifieke emissienormen	Bedrijfsspecifieke emissienormen voor stikstof en klimaat in 2035. Via andere vormen van doelsturing, zoals informeren en stimuleren, wordt toegewerkt naar de bedrijfsspecifieke emissienormen in 2035. - Wijzigingswet	2026 - Beleidsmatig vaststellen en communiceren bedrijfsspecifieke emissienormen voor stikstof en klimaat 2027 - Internetconsultatie en Indienen wetsvoorstel
Grondgebondenheid	Het invoeren van een 'eenvoudige grondgebondenheidsnorm' uiterlijk in 2032 - Wijziging van de Meststoffenwet Dit thema is ook onderdeel van het initiatiefwetsvoorstel Wet grondgebondenheid en verantwoorde mestafzet (36 849 Holman/Grinwis). Dat voorstel ligt voor advies bij de Raad van State. In een latere fase zal het kabinet bepalen hoe het zich daartoe verhoudt.	2026 - Internetconsultatie 2027 - Indienen wetsvoorstel
Natuurbehoud en -herstel (pijler 3)		
Uitvoering Natuurherstelverordening (NHV)	- Wijziging Omgevingswet (uitvoering Natuurherstelverordening)	2026 - Internetconsultatie 2027 - Indienen wetsvoorstel
Vergunningverlening en juridische agenda (pijler 4)		
Wettelijk vastleggen emissiedoelen (per sector)	Wettelijk vastleggen emissiedoelen per sector in 2035, vervangen bestaande omgevingswaarden voor stikstof op grond van de kritische depositiewaarde (KDW) - Wijziging Omgevingswet (vervangen omgevingswaarde stikstof)	2026 - Verwerking advies Raad van State ⁵ 2027 - Indienen wetsvoorstel
AMvB's		
Generieke stikstofreductie (pijler 1)		
Mestproductie-Rechten (afoming)	Afoming productierechten bij overdracht - Wijziging Uitvoeringsbesluit Meststoffenwet	2026 - Internetconsultatie 2026 - Voorhang bij TK en EK

⁵ De Raad van State heeft al geadviseerd over een eerder ontwerp van het wetsvoorstel.

Bedrijfsspecifieke emissienormen	Bedrijfsspecifieke emissienormen voor stikstof en klimaat in 2035. Via andere vormen van doelsturing, zoals informeren en stimuleren, wordt toegewerkt naar de bedrijfsspecifieke emissienormen in 2035. - Wijziging AMvB's	2026 - Beleidsmatig vaststellen en communiceren bedrijfsspecifieke emissienormen voor stikstof en klimaat 2027 - Internetconsultatie en voorhang bij TK en EK
Gebiedsgerichte inzet (pijler 2)		
Zonering rond Natura 2000-gebieden	Provincies kunnen via de omgevingsverordening regels stellen. Het Rijk kan daarop sturen via instructieregels, bijvoorbeeld over de minimumomvang van een zone. Het Rijk kan ook algemene regels voor die zones stellen. - Wijziging AMvB's Omgevingswet	2026 - Internetconsultatie 2027 - Voorhang bij TK en EK
Natuurbehoud en -verbetering (pijler 3)		
Uitvoering Natuurherstelverordening (NHV)	- Wijziging AMvB's Omgevingswet	2026 - Internetconsultatie 2027 - Voorhang bij TK en EK
Vergunningverlening en juridische agenda (pijler 4)		
Wettelijk vastleggen emissiedoelen (per sector)	Uitwerking wettelijke doelen, landelijke aanpak via programma en monitoring - Wijziging AMvB's Omgevingswet	2026 - Internetconsultatie 2027 - Voorhang bij TK en EK
Klimaat, water, gewasbeschermingsmiddelen en dierwaardigheid (pijler 7)		
Dierwaardigheid	- AMvB dierwaardige veehouderij	2026 - Voorhang bij TK en EK

2. Andere beleidsprioriteiten LVVN

Onderwerp	Strekking wet- en regelgeving	Planning internetconsultatie en aanbidding TK ⁶
-----------	-------------------------------	--

⁶Dit betreft indicatieve plannings. Deze zijn afhankelijk van de – grotendeels in 2026 – te maken beleids- en politieke keuzes, die voor de samenhangende aanpak landbouw, natuur en stikstof worden deze voorbereid door de daarvoor ingestelde ministeriële taskforce.

Wetsvoorstellen		
Een sociaal en economisch vitaal platteland		
Pacht	Herziening pachtwetgeving: - Wijziging van het Burgerlijk Wetboek en de Uitvoeringswet grondkamers in verband met de vaststelling van een nieuwe titel 7.5 (Pacht) van het Burgerlijk Wetboek	2026 - Internetconsultatie afgerond 2027 - Indienen wetsvoorstel
Implementatie EU/internationale regelgeving		
Natuur	Voor de wetgeving tot uitvoering van de Natuurherstelverordening, zie Samenhangende aanpak landbouw, natuur en stikstof (pijler 3). Zie verder de paragraaf 'Natuurbehoud en verbetering in Nederland en de Cariben' in de beleidsbrief LVVN.	
Plantenziekten	Aanpassing van de procedure van bekendmaking en inwerkingtreding van spoedmaatregelen i.v.m. besmettelijke plantenziekten - Wijziging van de Plantgezondheidswet in verband met het opnemen van regels over een spoedige bekendmaking en inwerkingtreding van beschermende maatregelen tegen plaagorganismen bij planten (Kamerstuk nr. 36 901)	2026 – Wetsvoorstel ingediend bij TK
Verordening kwaliteits-aanduidingen	Uitvoering verordening (EU) 2024/1143 geografische aanduidingen m.b.t. wijziging van de procedure voor aanvragen en beoordelen van beschermde geografische oorsprongsbenamingen - Wijziging van de Landbouwkwaliteitswet en de Wet dieren in verband met de implementatie van Verordening (EU) 2024/1143 over kwaliteitsaanduidingen Landbouwkwaliteitswet (Kamerstuk nr. 36 900)	2026 – Wetsvoorstel ingediend bij TK
Controleverordening visserij	Aanpassing m.b.t. de maximaal op te leggen bestuurlijke boete Wijziging Visserijwet 1963 (uitvoering herziene controleverordening) (Kamerstuk nr. 36 899)	2026 - Wetsvoorstel ingediend bij TK
AMvB's		
Implementatie EU/internationale regelgeving		
Natuur	Voor de wetgeving tot uitvoering van de Natuurherstelverordening, zie Samenhangende aanpak landbouw, natuur en stikstof (pijler 3). Zie verder de paragraaf 'Natuurbehoud en verbetering in Nederland en de Cariben' in de beleidsbrief LVVN.	

Wolf	De bescherming van de wolf verschuift in Nederland van 'strikt' naar 'beschermde' onder de Habitatrichtlijn, wat gevolgen heeft voor de Nederlandse beschermingsregels. De bescherming van de goudjakhals wordt daarbij meegenomen. - Wijziging van het Besluit activiteiten leefomgeving en het Besluit kwaliteit leefomgeving (bescherming wolf en goudjakhals)	2026 - Afronden voorhangprocedure ⁷
Uitvoering verordening geografische aanduidingen	Uitvoering verordening (EU) 2024/1143 - Wijziging van de Landbouwkwaliteitsbesluit in verband met de implementatie van Verordening (EU) 2024/1143 m.b.t. wijziging van de procedure voor aanvragen en beoordelen van beschermde geografische oorsprongsbenamingen	2026 - TK

⁷ De Afdeling advisering van de Raad van State heeft advies uitgebracht. Vervolg van de procedure vergt nadere besluitvorming, mede gezien motie van het lid Kostic (Kamerstukken II 2025/26, 33118, 310).

Aan de Minister van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur
Aan de Staatssecretaris van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur

**Directie Strategie, Kennis en
Innovatie**

Auteur

[Redacted]

TER BESLISSING
Datum aangemaakt
9 april 2026

Kenmerk
SKI / 105715429

nota
TER BESLISSING

Beleidsbrief LVVN voor RFL

Kopie aan

Bijlage(n)
2

Parafenroute

[Redacted signature lines]

Aanleiding

In het debat over de regeringsverklaring is door de minister-president toegezegd "U kunt van elk ministerie op korte termijn een beleidsbrief verwachten, met een concrete planning van welke thema's wanneer worden opgepakt, wat dat betekent voor de wetgevingsagenda en wanneer er dus ook voorstellen vanuit het kabinet naar de Kamer komen".

Geadviseerd besluit

- U beiden kunt akkoord gaan met het agenderen van de beleidsbrief LVVN in de RFL en MR en, bij ongewijzigde tekst, verzending naar de Tweede Kamer.

Kernpunten

- Deze brief komt naast de Kamerbrief 'Samenhangende aanpak Landbouw, Natuur en Stikstof' van 27 maart 2026 die ingaat op de Ministeriële Taskforce Landbouw, Natuur en Stikstof
- De Beleidsbrief bevat zowel een planning als een wetgevingsagenda voor de thema's van de Taskforce zelf als voor aanvullende thema's waarop het ministerie van LVVN stappen wil zetten.
- Onder deze aanvullende thema's vallen onderwerpen die buiten de scope van de Taskforce liggen maar wel genoemd staan in het Coalitieakkoord, én onderwerpen die niet in het Coalitieakkoord staan maar waarvoor in de komende periode nieuwe wetgeving of communicatie met de Kamer is voorzien.
- In de brief worden op een tweetal punten nieuwe beleidslijnen aangekondigd:
 - U (MLVVN) geeft nadere inkleuring bij de aanpak t.a.v. interimmers.
 - U (SLVVN) kondigt een vertraging aan rond de herziening van pachtwetgeving. Dit om een zorgvuldige uitwerking te kunnen geven aan de reacties die zijn binnengekomen naar aanleiding van de interconsultatie rond het conceptwetsvoorstel.
- De Kamerbrief is interdepartementaal afgestemd.